

Simanainen muistelee

Rääkkylä pakotettiin Kiteen seutuun

□ Rääkkylän entinen kunnanjohtaja Ilkka Simanainen luo kirjoituksillaan taustaa Keski-Karjalan ja Rääkkylän nykytilanteelle. Tämä kirjoitus käsittelee 1960-luvulla suunniteltua kuntauudistusta ja yhteistoiminta-alueita.

Valtioneuvosto asetti vuonna 1961 niin sanotun PIENKUNTAKOMITEAN, joka antoi mietintönsä vuonna 1965. Mietinnössä ehdotettiin, että Suomessa pyrittäisiin kuntia yhdistämällä vähintään 4 000 asukkaan kuntiin. Kunta voi jäädä tätä pienemmäksi, kun erityisen painavat syyt sitä vaativat. Perusteena oli pidettävä arvioitavia väestömääriä vuonna 1980. Koska kuntien tuli mietinnössä esitetyistä syistä olla tätäkin suurempia, olisi pyrittävä noin 8 000 asukkaan kuntiin. Mietinnössä luotiin myös käsite yhteistoiminta-alueista.

Komitea esitti, että uudistus toteutettaisiin pakollisena. Koska uudistusta on pidettävä kiireellisenä, komitea esitti, että sitä tarkoitaviin lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin ryhdyttäisiin ensi tilassa. Uudistus olisi saatava voimaan jo vuoden 1969 alusta, jolloin kunnallinen vaalikausi vaihtuu.

Pienkuntakomitean esityksen mukaisesti annettiin 13.1.1967 laki toimenpiteistä kunnallisen jaotuksen ja kuntien yhteistoiminnan kehittämiseksi. Laissa määrättiin laatimaan jokaisessa läänissä suunnitelmat kunnallisen jaotuksen tarkistamiseksi ja annettiin ohjeet suunnitelman laatimiseksi.

Laki kunnallisen jaotuksen tarkistamisesta asetti pienkuntakomitean mietintöä suuremman kuntakokotavoitteen. Laissa säädettiin, että kuntauudistus suunnitelmia laadittaessa on pyrittävä vähintään noin 8 000 asukkaan kuntakokoon. Kuntakoko voi jäädä 4 000 asukasta pienemmäksi vain, silloin kun erityisen painavat syyt sitä vaativat.

Lääninhallituksen oli annettava ehdotus kuntauudistusta koskevaksi suunnitelma. Sisäasiainministeriö asetti lääninhallituksen avuksi kuntauudistuksen suunnittelutoimikunnat 14.3.1967. Toimikunnan puheenjohtajana toimi maaherra ja varapuheenjohtajana kansliapäällikkönä toimiva lääninneuvos ja lääninhallituksen ministeriölle esittämät seitsemän jäsentä. Toimikunta kutsui sihteerikseen maisteri **Yrjö Matilaisen**.

Toimikunta jätti alustavan ehdotuksen kuntauudistusta koskevaksi suunnitelma Pohjois-Karjalassa 20.5.1968. Alustava kuntauudistusehdotus lähetettiin lausunnonlehtiin, maakuntaliittoihin ja eri järjestöihin.

Kiteen seutukunnan (Keski-Karjala -nimi keksittiin myöhemmin) osalta alustavassa suunnitelmassa esitettiin seuraavaa:

- Tohmajärven ja Värtsilän

kunnat yhdistetään yhdeksi kunnaksi, jonka kuntakeskukseksi on Tohmajärven kuntakeskus, Kemie. Kunnan nimeksi tulee Värtsilä.

- Kiteen ja Kesälahden kunnat yhdistetään yhdeksi kunnaksi, jonka keskuksena on Kiteen kirkonkylä. Kunnan nimi on Kitee.

Toisena vaihtoehtona Kesälahden osalta esitettiin Uukuniemen kunnan yhdistämistä Kesälahden. Kuntakeskukseksi olisi Kesälahti ja kunta kuuluisi Pohjois-Karjalan läänin.

- Rääkkylän kunta jää itsenäiseksi kunnaksi maantieteellisistä ja liikenteellisistä olosuhteista johtuen, vaikka kunnan väestöpohja ja taloudellinen kantokyky onkin hyvin heikko. Syynä on saaristoisuus. Jos kuitenkin katsottaisiin, ettei Rääkkylä voi toimia omana kuntayksikkönä, toisena vaihtoehtona on kunnan jakaminen naapurikuntien kesken. Tällöin Rääkkylän kuntaan kuuluvat Oravisaloin ja Varpasalon saaret liitettäisiin Liperin kuntaan, Kompan alan alue Kiihtelyksen kuntaan (Pyhäselän ja Kiihtelysvaaran kunnat esitettiin suunnitelmassa yhdistettäväksi Kiihtelyksen kunnaksi) ja muu osa kunnasta Kiteen kuntaan.

Kiteen (ja siihen liitetyn Kesälahden kunnan alueesta) Rääkkylän ja uudesta Värtsilän kunnasta muodostettaisiin yhteistoiminta-alue, jonka keskuksena toimisi Kiteen kirkonkylä.

Toimikunnan esitys ei ollut yksimielinen. Toimikunnan jäsenet kuntatarkastaja **Jaakko K. Turunen** ja maanviljelijä **Toivo K. Ronkainen** jättivät esitykseen eriävän mielipiteensä.

Molemmat eriävät mielipiteet koskivat myös aluetamme. Molemmat vastustivat Kesälahden kunnan lakkauttamista. Jaakko K. Turunen lisäksi vastusti Rääk-

kylän kunnan määräämistä Kiteen yhteistoiminta-alueeseen. Eriävässä mielipiteessään kuntatarkastaja Turunen esitti Rääkkylän osalta seuraavaa: "Kiihtelysvaaran, Pyhäselän ja Rääkkylän kunnat ovat sitovasti sopineet yhteistoiminnasta, jossa toiminnan keskuksena on Pyhäselän kunta, Hammaslahti. Rääkkylän kunnan määrääminen Kiteen yhteistoiminta-alueeseen merkitsisi sitä, että kunnan jäsenten (lukuun ottamatta aivan vähäistä määrää Kiteen rajalta) olisi tehtävä virasto- ja muut matkat "vastavirtaan", kun ne nykyisellään suuntautuvat Hammaslahteen ja osittain Liperin kautta Joensuun kaupunkiin. 1960-luvulla Rääkkylässä oltiin täysin yksimielisiä siitä, että tulevaisuuden yhteistyön suunta on Pyhäselkä-Joensuu.

Kun tulin keväällä 1963 Rääkkylään valtuuston puheenjohtaja **Toivo Toropaisen** toimintaohje uudelle kunnansihteerille oli, ettei Kiteen kanssa olla missään tekemisissä. Suurin syy tähän lieene ollut se, että 1950-luvun lopussa saaristomme Heinonniemi ja Asikko pakkoliitettiin Kiteeseen. Rääkkylä menetti kuntaliitoksessa 750 asukasta Kiteelle.

Maakuntaliiton toimesta laadittiin ja julkaistiin v. 1967 Pohjois-Karjalan seutusuunnitelma, jossa määriteltiin läänin aluejako sekä alueisiin kuuluvat kunnat. Rääkkylä määrättiin kuulumaan Kiteen seutukuntaan. Samoihin aikoihin säädettiin laki kunnallisen jaotuksen muuttamisesta ja alkoi kuntauudistussuunnitelmien laatiminen.

Kun kuntauudistussuunnitelmista alkoi kuulua tietoa, että Rääkkylää vietäisiin "vääriin suuntaan", Kiteelle, ilmeisesti meidän kunnan aloitteesta Pyhäselän, Kiihtelysvaaran ja Rääkkylän

kunnat aloittivat neuvottelut kuntien välisestä yhteistyöstä. Kuntiin perustettiin yhteistyötoimikunnat.

Rääkkylän kunnan edustajiksi kunnanhallitus valitsi kunnanhallituksen puheenjohtaja **Erkki Kähkösen** ja kunnansihteeriksi **Ilkka Simanaisen**. Yhteistyöstä laadittiin kirjallinen sopimus, jonka Rääkkylän valtuusto hyväksyi 19.3.1968. Samassa kokouksessa valittiin edustajat lähetystöön, joka vie sopimuksen muiden kuntien edustajien kanssa maaherralle, joka oli suunnittelutoimikunnan puheenjohtaja. Kunnansihteerinä ei näytä valitun tuohon lähetystöön.

En muista, eikä löytynyt tietoa omasta, ei kunnan, ei myöskään kuntauudistustoimikunnan asiakirjoista, jotka nekin kävin tutkimassa, ottiko maaherra **Esa Timonen** lähetystön vastaan. Sen muistan, ja asia löytyy kunnanhallituksen pöytäkirjasta, että olen saanut maaherralta kutsun lääninhallitukseen toukokuussa 1968, pari kuukautta sen jälkeen, kun Rääkkylän valtuusto hyväksyi yhteistyösopimuksen. Kunnanhallituksen pöytäkirja kertoo, että olen selostanut käyntiäni lääninhallituksessa, jossa minulle oli tehty selväksi, että Rääkkylä kuuluu Kiteen seutukuntaan.

Kun muuta kirjallista tietoa en ole löytänyt on nyt yli 40 vuoden jälkeen vaikea muistaa, mitä muuta lääninhallituksessa Rääkkylän kuntauudistuksesta on keskusteltu. Saattaapa olla, että tuossa neuvottelussa on keskusteltu myös siitä, että kun Rääkkylä peruu toimenpiteensä ja yhteistyöhaaveensa Joensuun suuntaan, niin alustavan kuntauudistussuunnitelman ehdotukset säilyvät lopullisessa suunnitelmassakin.

Kunnan tuli antaa lausuntonsa alustavasta kuntauudis-

tussuunnitelmasta 15.2.1969 mennessä.

Lausunnon sisältö oli, että vastustamme kunnan lopettamista (II vaihtoehto), mutta hyväksymme Rääkkylän kuulumista Kiteen yhteistoiminta-alueeseen. Niinhän Rääkkylän oli toivottu tekevän. Käytännössä se tarkoitti sitä, että Rääkkylä pakotettiin kuulumaan Kiteen seutukuntaan.

Kunnanvaltuusto käsiteli kunnanhallituksen hyväksymää lausuntoa kokouksessaan 30.12.1968, mutta ei tehnyt päätöstä, vaan siirsi lausunnon antamisen uudelle valtuustolle. Vuoden 1969 alusta toimintansa aloittanut valtuusto käsiteli asian kokouksessaan 24.2.1969 ja hyväksyi yksimielisesti kunnanhallituksen esityksen.

Tuskinpa uusikaan valtuusto olisi hyväksynyt kunnanhallituksen esittämää lausuntoa, jos ei olisi ollut pelkoa siitä, että II vaihtoehto, kunnan jakaminen naapurikuntien kesken, voisi tulla esitykseen Rääkkylän osalta.

Kun kuntauudistusesitykset eivät johtaneet mihinkään toimenpiteisiin kunnanhallinnon pelot kunnan lakkauttamisesta olivat turhia. Mitähän olisi tapahtunut ja mikä Rääkkylän ja rääkkyläläisten tilanne olisi nyt, jos kunta olisi pysynyt tiukasti 1960-luvun suunnitelmassaan ja päätöksissään yhteistyön suunnasta Joensuuhun päin?

Muiden kuntien lausunnot alustavasta suunnitelmasta olivat seuraavat:

Kitee hyväksyi yhteistoiminta-alueen ja totesi, että kysymykseen tulisi tässä vaiheessa Kesälahden ja Rääkkylän osalta vain pakkoliitos, koska kunnat vastustanevat kuntansa lopettamista. Kiteen valtuusto katsoi, että parasta olisi vapaaehtoisuuden pohjalta ennakkoluulottomasti harkita sitä, että Kesälahti,

Tohmajärvi, Kitee, Rääkkylä ja Värtsilä muodostettaisiin yhdeksi suurkunnaksi.

Tohmajärvi torjui jyrkästi kaikki toimenpiteet kunnan nimen muuttamiseksi Värtsiläksi. Nimen muuttaminen olisi loukkaus vanhaa kulttuuripitäjää kohtaan. Värtsilän liittäminen Tohmajärven valtuusto hyväksyi. Sitä vastoin Tohmajärvi ei katsonut tarpeelliseksi kuulumista Kiteen seutukunnan yhteistoiminta-alueeseen.

Värtsilä torjui kunnan pakotoimin liittäminen Tohmajärven kuntaan. Yhteistoiminta-alueen, jonka keskuksena on Kitee, Värtsilä hyväksyi.

Kesälahti vastusti kunnan liittämistä Kiteeseen. Samoin Kesälahti vastusti kuulumista Kiteen seudun yhteistoiminta-alueeseen. Sen sijaan Kesälahti hyväksyi esityksen Kesälahden ja Uukuniemen yhdistämisestä. Kesälahti esitti, että yhdistetyn Kesälahden ja Uukuniemen kunnasta sekä Punkaharjun ja Saaren kunnista muodostettaisiin yhteistoiminta-alue.

Lopullisen ehdotuksen kuntauudistusta koskevaiksi suunnitelmiksi toimikunta jätti lääninhallitukselle 22.5.1969. Alueemme osalta lopulliseen suunnitelmaan tehtiin seuraavat muutokset: Tohmajärvi sai pitää nimensä. Kesälahden esitys kuntaliitoksesta hyväksyttiin. Jos Kesälahden ja Uukuniemen kuntaa ei voida jostain syystä yhdistää, Kesälahti liitetään Kiteeseen. Kitee ja Rääkkylä muodostavat yhteistoiminta-alueen. Koko Kiteen seudun yhteistoiminta-alueella ei Tohmajärven vastustuksen vuoksi esitetty.

Mitä Keski-Karjalassa on tapahtunut kuntaliitossuunnitelmiin jälkeen? Värtsilä on vapaaehtoisesti liittynyt Tohmajärven. Muut kunnat ovat itsenäisiä. Tohmajärvi tuolloin ottamansa kannan mukaisesti ei ole ollut paremmin pyrkimässä yhteistyöhön.

Minun virka-aikanani Keski-Karjalan musiikkiopisto ja Keti taisivat olla suurempia yhteistyöhankkeita, joihin Tohmajärvi tuli mukaan. Kitee esitti alueen suurkuntaa, mutta ei ole ollut sen jälkeen kovin aktiivinen asiassa. Kitee, Rääkkylä ja Kesälahti tekivät vuosikymmenet yhteistyötä, mielestäni hyvin tuloksin. Kun terveyskeskuksen rakentamisesta päästiin yksimielisyyteen, yhteistyö sujui hyvin. Kunnat luottivat toisiinsa.

Rääkkylän päästessä 1980-luvun alussa saaristokunnaksi, kunnan taloudellisen asema parani ratkaisevasti. Kunnan palveluita voitiin kehittää siinä kuin muissakin kunnissa. Kuntaliitoskysymyksiin ei tarvinnut palata. Mikäpä Rääkkylällä oli kehittämällä kunnallisia palveluitaan, olihan sillä saaristokunta-asemansa ansiosta kehitysohjelmaan käytettävissä suurimmat tulot asukasta kohti laskettuna alueemme kunnista.

Ilkka Simanainen